

Zeynalabdin Arif oğlu ƏLƏKBƏROV
Odlar Yurdu Universitetinin doktorantı
E-mail: zeynalabdin.alakbarov@bk.ru

QLOBAL TRANSFORMASIYALAR ŞƏRAİTİNDƏ SƏNAYE SAHƏLƏRİNİN İNNOVASIYALAŞDIRILMASININ MALİYYƏ TƏMİNATI PROBLEMLƏRİ

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi qlobal transformasiyalar şəraitində sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılmasının maliyyə təminatı problemlərinin həlli yollarının müəyyənləşdirilməsindən ibarətdir. Bunun üçün sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılması problemləri açıqlanmış və maliyyə mexanizmləri ilə bağlı çətinliklər təhlil olunmuşdur. Sənaye müəssisələrində yeni innovasiyaların işlənməsi və tətbiqində əsas problemin maliyyə çətinliyi olması ön plana çıxarılmışdır. Qlobal təsirdən yaranan yeni şəraitdə sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılmasında daha səmərəli maliyyə mexanizmlərinə dair tövsiyələr hazırlanmış və təkliflər verilmişdir.

Tədqiqatın metodu bir qrup elmi metodlardan – dialektika, analiz, sintez, ümumiləşdirmə və müqayisə kimi metodlardan istifadə edilmişdir. Eyni zamanda, sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılmasına dair araşdırmaları olan tədqiqatçıların fikirləri də diqqətdə saxlanılmışdır.

Tədqiqatın nəticələri ilk növbədə, Azərbaycanda sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılmasında daha səmərəli maliyyə mexanizmlərinin işlənməsi və tətbiqi üzrə konseptual yanaşmaların formalaşdırılmasında və tədbirlərin görülməsində məqalədə yer almış elmi-praktiki nəticələrindən səmərəli istifadə edilməsi ilə izah olunur.

Açar sözlər: qlobal transformasiyalar, qlobal təsirlər, sənaye sahələri, innovasiyalaşdırma, innovasiya prosesləri, sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılması problemləri, maliyyə təminatı problemləri.

UOT: 338.246.025.2:338.33

JEL: O14; D04; F5

Giriş

Qlobal transformasiyalar şəraitində maliyyə resurslarının və investisiya axınlarının formalaşdırılması və səmərəli istifadə edilməsi problemləri kifayət qədər mürəkkəbləşmişdir. Xüsusilə iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrdə maliyyə sabitliyinin gücləndirilməsi və əlçatan maliyyə-kredit xidmətləri paketinin formalaşdırılması problemləri diqqət çəkir [1]. Bu baxımdan, ayrı-ayrı iqtisadiyyat sahələrinin, ilk növbədə, ixrəctutumlu sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılması və yüksək texnologiyaların tətbiqi ilə bağlı tələb olunan maliyyə resurslarının təmin edilməsi və bununla bağlı işlək mexanizmlərinin hazırlanması, həyata keçirilməsi problemləri vardır. Azərbaycan qlobal maliyyə silkələnmələrinə qarşı müəyyən müqavimət elementləri formalaşdırmağa nail olsa da, ümumən qlobal təzyiqlər nəticəsində son 10 il ərzində müəyyən maliyyə problemləri ilə üzləşmişdir. Milli valyuta dəyərdən düşmüş və devalvasiya uğramış, real iqtisadiyyat sahələrinin

maliyyələşdirilməsində daha çevik və sabit bank-kredit mexanizmlərinin işlənməsi və tətbiqi prosesləri zəif gedir. Xüsusilə, yeni innovasiyaların işlənməsi, mənimsənilməsi və tətbiqi istiqamətində müəssisələr ümumən ayrı-ayrı sənaye sahələri sərbəst maliyyə resursları formalaşdırmaqda və uzunmüddətli dövr üçün innovasiyayönlü fəaliyyətə yatırımlar etməkdə ciddi çətinliklərlə üzləşmişlər [2]. Məhz bu səbəblərdən Azərbaycanda sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılması başlanğıc mərhələsində yerində saymaqda davam edir.

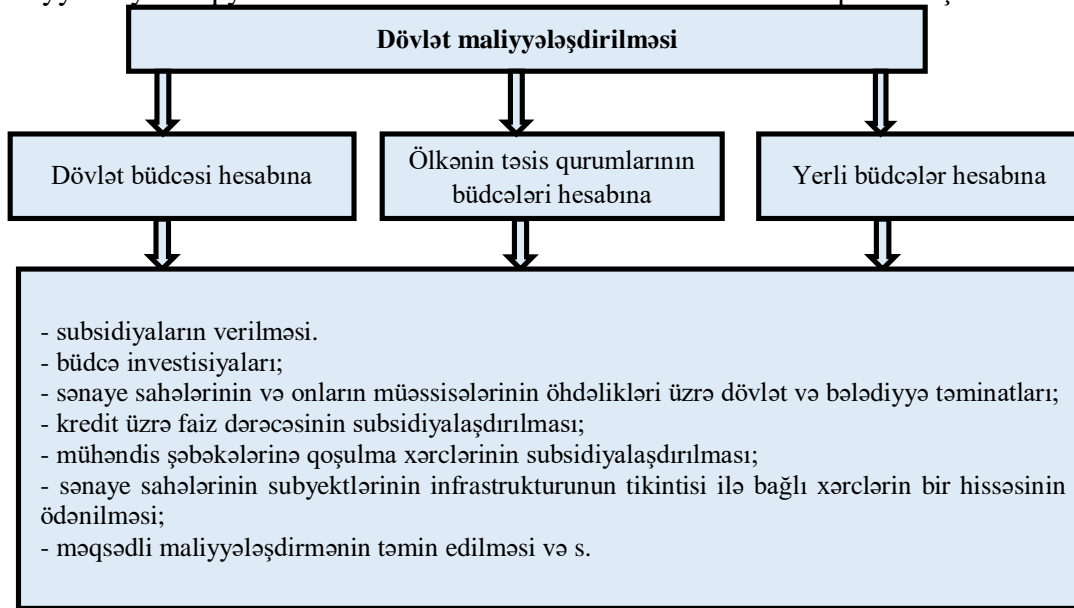
Qlobal transformasiyalar təsiri altında sənaye sahələrində innovasiyaların işlənməsi və tətbiqi proseslərinin maliyyələşdirilməsi problemlərinin tədqiqi

Qeyd edək ki, sənaye sahələrində innovasiyaların işlənməsi və tətbiqi bir sıra fəaliyyət sahələrinin ön plana çəkməyə sövq edir. Bu sırada innovasiya proseslərinin maliyyələşdirilməsi və bununla bağlı sənaye sahələrinin fəaliyyətinin obyektiv reallıqlar kontekstində

qiymətləndirilməsi tələb olunur. Dünya təcrübəsində və müasir reallıqlardan yanaşsaq, sənaye sahələrinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün bir sıra keyfiyyət meyarları mövcuddur və əsasən bunlar seçilir: 1. Yüksək texnologiyalara əsaslanan investisiya layihəsinin düzgün və dəqiq hazırlanmış mexanizmi. 2. Sənaye sahələrinin yaradılması məqsədlərinin bu sahədə mövcud dövlət proqramlarının məqsəd və prioritetlərinə uyğunluğu. 3. Yaradılan texnoparkın ixtisaslaşmasının dövlətin iqtisadi inkişaf strategiyalarına uyğunluğu. 4. Yaradılan texnoparkın regionun inkişafına müsbət təsirinin qiymətləndirilməsi. 5. Dövlət vəsaitlərinin cəlb edilməsi əsasında sənaye sahələrinə qoyulan investisiyaların əsaslandırılması. 6. Sənaye sahələrinin fəaliyyəti üçün infrastruktur obyektlərinin mühəndis şəbəkələrinin mövcudluğu. 7. Sənaye sahələrinin yaradılması üçün torpaq sahələrinin mövcudluğu. 8. Sənaye sahələrində yaradılan məhsul və xidmətlərin rəqabətqabiliyyətliliyinin qiymətləndirilməsi.

Digər tərəfdən, sənaye sahələrinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün vahid sistemli mexanizm yoxdur və onların fəaliyyətinin keyfiyyət və kəmiyyət meyarlarının təhlili əsasında qiymətləndirilməsi sisteminin yaradılması vacibdir. Bu sənaye sahəsinin maliyyə vəziyyətini daha obyektiv qiymətləndirməyə və lazım gəldikdə dövlət tərəfindən maliyyə dəstəyi göstərməyə imkan verəcək. Bir məsələni xüsusilə vurğulamaq istərdik ki, sənaye sahələrinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsinin ən əsas meyarlarından biri maliyyə təminatıdır. Sənaye sahələrinin səmərəli inkişafında məhz maliyyə mexanizmləri xüsusi rol malikdir. Sənaye sahələrinin maliyyələşdirilməsinin əsas mənbələri dövlət büdcəsinin vəsaitləri, təsisçilərin və sponsorların maliyyə vəsaitləri, torpaq sahələrinin dəyəri, bank kreditləri, qrantlar, subsidiyalar, xarici investisiyalar və digərləridir.

Sənaye sahələrinin dövlət tərəfindən maliyyələşdirilməsi istiqamətləri şəkil 1-də sxematik olaraq verilmişdir.

Şəkil 1. Sənaye sahələrinin dövlət tərəfindən maliyyələşdirilməsi istiqamətləri (müəllif tərəfindən ümumiləşdirilmişdir).

Azərbaycanda sənaye sahələri inkişaf etdirmək məqsədilə onlara büdcədən subsidiyaların verilməsi qaydasını, məqsədlərini və şərtlərini müəyyən edən bir sıra qərarlar qəbul edilmişdir. Bu subsidiyalar, güzəştlər, dövlət dəstəyi mexanizmləri sənaye sahələri subyektlərinin yaradılması üzrə investisiya layihələrinin həyata keçirilməsi baxımından əhəmiyyətlidir və xüsusilə bu məqsədlə texnoparklar, sənaye parkları, azad iqtisadi zonalar yaradılarkən daha sistemli şəkildə nəzərə alınır [3, s.65].

Vergi güzəştləri və subsidiyalar ölkənin təsis qurumlarının büdcələrinin və ya sənaye sahələrinin obyektlərinin yaradılması və inkişafı üçün regional büdcələrin xərclərinin birgə maliyyələşdirilməsi normalarına uyğun olaraq verilir [4]. Qanunvericilik aktlarına uyğun olaraq sənaye sahələrinin ərazisində həyata keçirilən fəaliyyətdən əldə edilən mənfəətə münasibətdə sənaye sahələrinin rezidentləri olan təşkilatlar üçün regional büdcəyə ödənilən gəlir vergisinin güzəştli dərəcələrinin tətbiqi mümkündür.

Rezident təşkilatlar tərəfindən sənaye sahələri subyektinin ərazisində həyata keçirilən fəaliyyətdən əldə edilmiş gəlirlərin (xərclərin) və fəaliyyəti həyata keçirərkən əldə edilmiş gəlirlərin (xərclərin) ayrıca uçotunun aparılması mənfəət vergisinin azaldılmış dərəcəsinin tətbiqi üçün şərt ola bilər.

Qeyd edək ki, sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılması üçün ilk növbədə, tədqiqat və işləmələrə çəkilən daxili xərclərin maliyyə mənbələri həll olunmalıdır və bunun üçün tələb olunan maliyyə resurslarının formalaşdırılması vacibdir [5].

Digər tərəfdən, dövlət kifayət qədər sənaye sahələrinin fəaliyyətinin inkişaf etdirilməsində mühüm rol oynayan elmi-tədqiqat işlərini maliyyələşdirmir. Ayrı-ayrı strateji əhəmiyyətli

innovasiya layihələri üzrə sənaye sahələrinin maliyyələşdirilməsi xərclərinin artırılması tövsiyə olunur [6, s.293]. Bu, iqtisadi səmərə əldə etməyə imkan verəcək: ölkədə ÜDM-in artımı, əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəlməsi, bütün səviyyələrin büdcələrinə vergi ödənişlərinin artırılması təmin edilməklə yanaşı, həm də innovasiyaların tətbiqi proseslərini sürətləndirə bilər. Hesab edirik ki, yeni innovasiyaların formalaşdırılmasında və məniqlənməsində tədqiqat və işləmələrə çəkilən daxili xərclərin maliyyə mənbələrinin sabitliyi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Cədvəl 1-də Azərbaycanda tədqiqat və işləmələrə çəkilən daxili xərclərin maliyyə mənbələri verilmişdir.

Cədvəl 1

Azərbaycanda tədqiqat və işləmələrə çəkilən daxili xərclərin maliyyə mənbələri (2015-2020)

Göstəricilər	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tədqiqat və işləmələrə çəkilən daxili xərclər - cəmi, min manat	120943,6	124721,3	129871,8	147468,3	163890,4	162452,5
büdcə vəsaiti	79530,0	85291,8	87270,1	101323,2	120553,8	122735,5
büdcədən kənar vəsait	353,9	493,2	923,5	824,9	950,8	1 271,2
öz vəsaiti	7 073,3	10760,9	13805,0	14073,6	12130,7	9 436,2
sifarişçinin vəsaiti	33482,4	26375,6	27772,0	31246,6	30255,1	29009,6
ali təhsil müəssisələrini saxlamaq üçün büdcə təxsisatları	504	1799,8	-	-	-	-
xarici mənbələrin vəsaiti	-	-	101,2	-	-	-

Mənbə: ARDSK məlumatları əsasında hazırlanmışdır.

Cədvəl 1-ə nəzər salsaq, görürük ki, 2020-ci ildə tədqiqat və işləmələrə çəkilən daxili xərclərin 75,2%-i dövlət büdcəsi hesabına təmin edilmişdir. Buna baxmayaraq, tədqiqat və işləmələrə çəkilən daxili xərclərin dövlət büdcəsi

xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi çox kiçik rəqəmlə ifadə olunur. Belə ki, 2020-ci ildə dövlət büdcəsinin xərcləri 26416,3 milyon manat təşkil etmişdir. Bunun 162452,5 min manatı və yaxud 0,6%-i tədqiqat və işləmələrə çəkilən xərclərdir.

Cədvəl 2

Azərbaycanda tədqiqat və işləmələrə çəkilən daxili cari xərclər (2015-2020)

Göstəricilər	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tədqiqat və işləmələrə çəkilən daxili cari xərclər – cəmi, min manat	118643,3	120782,3	127997,0	144997,9	161299,9	160981,7
o cümlədən						
fundamental tədqiqatlar	61025,6	67130,7	68841,9	80537,0	86620,9	89685,9
tətbiqi tədqiqatlar	23585,9	21227,8	24157,0	25876,3	38804,3	36005,5
işləmələr	34031,8	32423,8	34998,1	38584,6	35874,7	35290,3
o cümlədən						
layihə-konstruktor və texnoloji işlər	27479,8	23121,2	26493,3	29730,5	29083,3	30399,4
sınaq nümunələrinin, dəstlərin, məmulatların hazırlanması	2605,7	7026,4	8389,4	8618,4	6757,4	4699,9
tikinti üçün layihə işləri	3946,3	2276,2	115,4	235,7	34,0	191,0

Mənbə: ARDSK-nın məlumatları əsasında hazırlanmışdır.

Ölkəmizdə tədqiqat və işləmələrə çəkilən daxili cari xərclərə gəlincə, bunlar 2020-ci ildə 160981,7 min manat təşkil etmişdir ki, bunun da 55,7%-i fundamental tədqiqatlara, 22,4%-i

tətbiqi tədqiqatlara, 21,9%-i isə işləmələrə yönəldilmişdir (bax: cədvəl 2).

Digər tərəfdən, sənaye sahələrinin fəaliyyətinin inkişafında vergi güzəştlərinin rolunu da qeyd

etmək lazımdır. Vergi güzəştləri bir və ya bir neçə vergiyə münasibətdə müəyyən edilə bilər. Belə ki, sənaye sahələrinin mənfəət vergisi ilə yanaşı, əmlak vergisi, torpaq vergisi üzrə də güzəştlər müəyyən edilir. Məsələn, sənaye sahələrinin əmlak komplekslərinə münasibətdə sənaye sahələrinin idarəedici təşkilatlarını müəyyən müddətə vergi ödəməkdən azad etmək olar. Torpaq vergisinə gəldikdə, sənaye sahələrinin idarəedici təşkilatları üçün sənaye sahələrinin yerləşdiyi torpaq sahələri üçün hesablanmış dərəcəsini müəyyən illər üçün azaltmaq mümkündür. Xüsusilə klaster və texnoparklar mexanizmi ilə yeni innovasiyaların işlənilməsində və tətbiqində vergi güzəştləri mexanizmi vasitəsilə maliyyə təminatı problemlərinin nisbətən həll olunmasında toplanmış dünya təcrübəsi maraqlıdır və onlardan daha səmərəli istifadə edilməsi məqsəduyğundur [7; 8].

Sənaye sahələrinin fəaliyyətində innovativ yanaşmaların daha səmərəli şəkildə tətbiq edilməsi və sahənin qarşısında duran hədəflərə uyğun şəkildə innovasiya fəaliyyəti strategiyasının işlənilməsi və reallaşdırılması əlçatan maliyyə mexanizmlərinin, maliyyə-kredit xidməti paketlərinin olmasını şərtləndirir. Hesab edirik ki, bu amillər ölkəmizdə ciddi şəkildə dəyərləndirilməli və adekvat tədbirlərin görülməsi üçün zəruri addımlar atılmalıdır.

Yaxın perspektivdə sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılmasının maliyyə təminatı problemlərinin həlli yolları

Azərbaycanda sənaye sahələrinin inkişaf etdirilməsi xüsusilə ağır sənaye sahələrinin – metallurgiya, neft-kimya sənayesi və digər bu qəbildən olan sənaye sahələrinin inkişaf etdirilməsi, innovasiyaların tətbiqi və yüksək texnologiyaların transferi ilə bağlı problemlərin həll edilməsi kifayət qədər maliyyə resursları tələb edir. Təəssüf hissi ilə qeyd etmək lazımdır ki, son illərdə bu istiqamətdə müəyyən addımlar atılsa da, ciddi irəliləyişlərin olmasını qeyd etmək kifayət qədər çətindir. Xüsusilə, metallurgiya sənaye sahəsində uzun illərdə iri miqyaslı sənaye metallurgiya klasterinin yaradılması hədəf kimi qarşıya qoyulsa da, bu istiqamətdə önəmli addımlar atılmamışdır. Belə ki, Azərbaycanın metallurgiya sənayesinin xammal təminatı imkanları vardır və Daşkəsəndə həm qara, həm də əlvan metallurgiya sənaye sahələrinin inkişaf etdirilməsi üçün xammal

resursları mövcuddur. Sovetlər birliyi dövründə Sumqayıt sənaye mərkəzində böyük potensiala malik boru-prokat zavodu fəaliyyət göstərmişdir [9]. Eyni zamanda, Sumqayıt və Gəncə şəhərlərində Alüminium zavodu əlvan metallurgiyasının inkişafına ciddi töhfələr vermişdir. Lakin keçmiş SSRİ-nin dağılması ilə həmin müəssisələr də öz fəaliyyətini demək olar ki, dayandırmış və hazırda çox cüzi potensialından istifadə edilir. Sumqayıt şəhərindəki Alüminium zavodu isə ümumilə fəaliyyətini dayandırmışdır. Bu istiqamətdə tədbirlərin görülməsində hesab edirik ki, yeni yanaşmalar və xüsusilə, bu sahələrin innovasiyalaşdırılması yolu ilə təmin olunmalıdır. Yüksək texnologiyalar əsaslı qurğuların tikilməsi, yerli xammal resurslarından səmərəli istifadə edilməsi, istehsal xərclərinin optimallaşdırılması və bu sənaye sahəsinin potensialından səmərəli istifadə edilməsi ölkəmizdə milli innovasiya sisteminin yaradılmasına çox ciddi töhfələr verə bilər [10; 11].

Bundan əlavə, digər mühüm bir innovativ innovasiyaların tətbiqi üçün daha geniş imkanları olan kimya və neft kimya sənayesini göstərə bilərik. Son illərdə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin balansında iki iri nəhəng müəssisənin – SOCAR Karbamid və SOCAR Polimerin tikilməsi innovasiyaların işlənməsi və tətbiqi ilə birbaşa olmasa da, hər iki qurğuda innovasiyayönlü, innovasiya elementli yanaşmalar kifayət qədər çoxdur. Amma hesab edirik ki, dünya təcrübəsinə uyğun olaraq daha yeni innovasiyalar əsaslı müəssisələrin yaradılması və xüsusilə, kimya, neft-kimya sahəsində, metallurgiya və digər cihazqayırma sənayesində, neftqazkimya maşınqayırması sənayesində yeni innovasiyalar əsaslı yüksək texnologiyalar bazasında sənaye sahələrinin inkişaf etdirilməsi imkanları ölkəmizdə yüksək qiymətləndirilir.

Bunun üçün maliyyə mexanizmlərinin hazırlanması, ilk növbədə hesab edirik ki, dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilməklə dövlət tərəfindən çox ciddi addımlar atılmalıdır. Dünya təcrübəsində dünya dövlətləri hər il yeni innovasiyaların işlənilməsi və tətbiqinə, yüksək texnologiyaların transferinə yüz milyardlarla dollar vəsait xərclənir. Biz də bu fikirdəyik ki, Azərbaycanda ilk vaxtlar məhz bir sıra sənaye sahələrinin, o cümlədən ilk növbədə qeyd etdiyimiz kimi ağır maşınqayırma sənaye sahələrinin

- innovasiya əsaslı sahələrinin təmin edilməsi üçün məqsədli dövlət vəsaitləri, investisiyalar yönəldilməli, investisiya-innovasiya layihələri işlənərək tətbiq olunmalıdır. Hesab edirik ki, bu istiqamətdə rəqəbatqabiliyyətli müəssisələr şəbəkəsinin yaradılması və daha işlək mexanizmlərə, o cümlədən maliyyə təminatı mexanizmlərinə

malik sənaye klasterinin formalaşdırılması və çoxfunksiyalı elmi- texniki parkların, elmi-texniki inkişaf zonalarının yaradılması mümkün olardı.

Cədvəl 3-də Sənaye sahələrinin maliyyələşdirilməsinin səmərəliliyinin təmin edilməsinin dövlət dəstəyi tədbirləri əks olunub.

Cədvəl 3.

Sənaye sahələrinin maliyyələşdirilməsinin səmərəliliyinin təmin edilməsinin dövlət dəstəyi mexanizmi

s.s	Problem	Həll mexanizmi
1	Sənaye sahələrinin fəaliyyətinin maliyyələşdirilməsinin hüquqi tənzimlənməsi	Azərbaycan Respublikasının bütün ərazisində "Sənaye sahələrinin maliyyələşdirilməsi haqqında" qanununun hazırlanması, təkmilləşdirilməsi və səmərəli şəkildə tətbiqi
2	Vergi güzəştlərinin, subsidiyaların, dövlət üstünlüklərinin verilməsi şərtləri	Sənaye sahələrinin subyektlərini güzəştli vergi ödəyiciləri kateqoriyasına ayırmaq, sənaye sahələrində sığorta haqlarının aşağı faiz dərəcəsi ilə ödənilməsi üçün xüsusi tarifi işləyib hazırlanması, dövlət qrantlarının verilməsi proqramlarının həyata keçirilməsi.
3	Elmi-tədqiqat və təcrübi konstruktor işlərinin maliyyələşdirilməsi	İnnovativ layihələrin maliyyələşdirilməsi xərclərinin artırılması.
4	Vençur maliyyələşdirilməsinin inkişafı	İlkin maliyyələşdirilmə fondlarının yaradılması
5	Sənaye sahələrinin maliyyələşdirilməsinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi	Sənaye sahələrinin fəaliyyətinin maliyyə göstəricilərinin kəmiyyət və keyfiyyət göstəriciləri üzrə dəqiq qiymətləndirilməsi metodikasının hazırlanması

Mənbə: müəllif tərəfindən tərtib olunmuşdur

Nəticə

Yaxın perspektivdə Azərbaycanda sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılması proseslərinin sürətləndirilməsi və bununla bağlı maliyyə təminatı problemlərinin həlli yollarının müəyyənəşdirilməsi məqsədilə bir sıra təkliflərimizi ümumiləşdirmişik:

1. Azərbaycanda sənaye potensialının açıqlanması və hədəfləri kontekstində müxtəlif sənaye sahələrinin və xüsusilə, ağır maşınqayırma sənayesi sahələrinin innovasiyalaşdırılmasının maliyyə təminatı ilə bağlı konseptual yanaşmalar müəyyənəşdirilməli və ölkə səviyyəsində bununla bağlı qanunvericilik aktlarının təkmilləşdirilməsi və praktiki fəaliyyət mexanizmlərinin işlənilməsi təmin edilməlidir;

2. Azərbaycanda sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılmasının maliyyə təminatı problemlərinin həlli məqsədilə hesab edirik ki, məhz xüsusi ixtisaslaşdırılmış investisiya-innovasiya fondunun formalaşdırılması vacibdir;

3. Fikrimizcə, müxtəlif sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılması üçün məqsədli qrantların ayrılması tələb olunur, məhz bu baxımdan müxtəlif sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılması potensialının reallaşdırılması üçün ciddi addımlar atılması mümkün olardı;

4. Dünya təcrübəsindən çıxış etməklə Azərbaycanda sənaye sahələrinin innovasiyalaşdırılmasının maliyyə təminatı mexanizmlərinin hazırlanması və tətbiq edilməsi üzrə bir sıra ölkələrin təcrübəsinə xüsusi diqqət yetirilməli və dünyanın bu sahədə ixtisaslaşdırılmış maliyyə investisiya-innovasiya transmilli şirkətlərinin ölkəmizə dəvət edilməsi, ümumilikdə isə bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi vacib hesab olunur və s.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Əliyev, Ş.T. Azərbaycanda maliyyə sabitliyinin təmin edilməsi problemləri və maliyyə-kredit sisteminin inkişafının müasir aspektləri // Audit, – 2017. № 03, – s. 26-40.--- s.29.

2. Алиев, Ш.Т. Вектор специальных экономических зон в инноватизации// Журнал Инновационная деятельность, г. Саратов, – 2010. № 4 (13), – с.7-11.

3. Məhərrəmov R. Ələt azad iqtisadi zonasında vergitutma məsələləri. Azərbaycanın Vergi jurnalı, 2019, № 1 (138), s.61-70. <https://www.e-qanun.az/framework/24574>.

4. Милькина, И.В., Ершиков, А.И., Кочнев, С.В. Стимулирование инвести-

ционной деятельности в технопарках Московской области // Муниципальная академия, – 2021. № 3, – с.113-120.

5. Aliyev Sh., Megits N., Pustovhar S., Bielialov T., Prokopenko O. The «Five-Helix» Model as an effective way to develop business in Industry 4.0 of selected countries// Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR), Minneapolis, USA, 2022, № 9(2), p. 357-368.

<https://doi.org/10.15549/jeecar.v9i2.920>.

6. Завьялова, М. Ю. Модернизация финансовой политики технопарков как способ повышения инвестиционного потенциала регионов России // Азия - Россия - Африка: экономика будущего: Материалы IX Евразийского экономического форума молодежи. В 2-х томах, Екатеринбург, 17–20 апреля 2018 года. Екатеринбург: Уральский государственный экономический университет, 2018, с. 292-296.

7. Доброва, К.Б. Финансово-экономические аспекты стратегического управления промышленным кластером //

МИР (Модернизация. Инновации. Развитие). – 2017. №4 (32), – с. 566–573.

8. Евлоева, М.М. Механизм повышения эффективности деятельности технопарков // Проблемы современной науки и инновации, – 2017. № 1, – с. 4-17.

9. Əliyev, Ş.T. Sumqayıt şəhərinin sənaye potensialının genişləndirilməsi məsələləri// Bakı. İpək Yolu. 2017. №01. S. 28-33-
<https://www.au.edu.az/upload-files/menu/ipekyolu/1-2017.pdf>.

10. Доброва, К.Б. Финансово-экономические аспекты стратегического управления промышленным кластером // МИР (Модернизация. Инновации. Развитие). – 2017. №4 (32), – с. 566–573.

11. Александрова, А.А., Ротар А.Г. Технопарки как механизмы привлечения инвестиций // Стратегия предприятия в контексте повышения его конкурентоспособности, – 2016. № 5-1, – с.49-52.

Зейналабдин Ариф оглу АЛЕКБЕРОВ
 докторант Университета «Одлар Юрду»
 E-mail: zeynalabdin.alakbarov@bk.ru

ПРОБЛЕМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИННОВАТИЗАЦИИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ОТРАСЛЕЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

Резюме

Целью исследования является определение путей решения проблем финансирования инноватизации промышленных отраслей в условиях глобальных трансформаций. Для этого исследованы проблемы инновационной деятельности промышленных сфер и проанализированы трудности, связанные с финансовыми механизмами. Подчеркнуто, что основной проблемой при разработке и внедрении инноваций на промышленных предприятиях являются финансовые трудности. Даны рекомендации по более эффективным финансовым механизмам инновационной деятельности отраслей в новых условиях, создаваемых глобальным воздействием, и внесены предложения по исследуемым проблемам.

Метод исследования – использовалась группа таких научных методов как диалектика, анализ, синтез, обобщение и сравнение. При этом учитывались и мнения исследователей, исследующих инновации промышленных территорий.

Результаты исследования, в первую очередь, объясняются эффективным использованием научно-практических результатов исследования и формулировкой концептуальных подходов для реализации более эффективных финансовых механизмов в инновационной деятельности отраслей промышленности Азербайджана.

Ключевые слова: глобальные трансформации, глобальные воздействия, промышленные отрасли, инноватизация, инновационные процессы, проблемы инноватизации промышленных отраслей, проблемы финансирования.

Zeynalabdin Arif ALEKBEROV
doctoral student of Odlar Yurdu University
E-mail: zeynalabdin.alakbarov@bk.ru

THE CHALLENGES OF FINANCING INNOVATION OF INDUSTRIAL SPHERE IN GLOBAL TRANSFORMATION

Summary

The purpose of the research is to identify ways to solve the problems of financing the innovation of industrial industry in the context of global transformations. The problems of innovative activities in the industrial spheres are investigated and the difficulties associated with financial mechanisms are analyzed for this purpose. It is emphasized that the main problem in the development and implementation of innovations in industrial enterprises is financial difficulties. Recommendations on more effective financial mechanisms for innovative activities of industries in the new conditions created by the global impact, and proposals are given on the problems under research.

Research methods – a group of scientific methods such as dialectics, analysis, synthesis, generalization and comparison is used. At the same time, the opinions of researchers researching the innovations of industrial areas are also taken into account.

The results of the research are primarily explained by the effective use of scientific and practical results of the study and the formulation of conceptual approaches for the implementation of more effective financial mechanisms in the innovative activities of the industries of Azerbaijan.

Key words: global transformation, global impacts, industrial sphere, innovation, innovation processes, problems of innovation of industrial industries, problems of financing.